

Jaarverslag 2016

Stichting Mandioca

Verantwoording activiteiten 2016
en plannen voor 2017

Introductie

In 2016 heeft Stichting Mandioca in samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa zich hoofdzakelijk gericht op de voorbereiding en uitvoering van de tweede onderwijspilot en het begeleiden van Painü als onderdeel van het overkoepelende Project Yahuaraca. Daarnaast hebben we erg mooie resultaten kunnen bereiken met inheemse families op het gebied van het revitaliseren van hun taal en cultuur.

Verder is Project Yahuaraca in 2016 uit 323 andere projecten uit 10 verschillende landen was verkozen tot finalist van de Inclusión Social Award. Een tweejaarlijkse prijs die gericht is op initiatieven en projecten waarbij sociale integratie van kwetsbare bevolkingsgroepen in Zuid- en Midden-Amerika en het Caribische gebied centraal staat.

In dit verslag wordt eerst een korte beschrijving over de Stichting en haar partnerorganisatie Fundación Grupo Proa. Vervolgens wordt nader ingegaan op de projectdoelen, activiteiten behaalde resultaten van 2016 en het financiële jaaroverzicht van 2016. Tenslotte worden de concrete plannen uiteengezet voor 2017 dat met de concrete toezeggingen van fondsen een druk en uitdagend jaar zal worden.

De projecten en activiteiten die we met Fundación Grupo Proa sinds 2013 hebben uitgevoerd, zijn ontstaan vanuit het idee de lokale inheemse bevolking in het zuiden van het Colombiaanse Amazone gebied te begeleiden en ondersteunen in het bewerkstelligen van hun projecties en plannen. Zogezegd de behoeften om de door hun geconstateerde problemen het hoofd te kunnen bieden. Deze behoeften zijn door de inheemsen gemeenschappen en autoriteiten beschreven in de zogenaamde Planes de Vida – lange termijn plannen.

De belangrijkste punten hierin zijn:

- herstel van traditionele en ancestrale kennis,
- herstel van cultuur en culturele vorming,
- herstel, bescherming en duurzaam beheer van de natuur,
- ontwikkeling van een eigen-onderwijs-model,
- het creëren van alternatieve inkomstenbronnen binnen de gemeenschappen.

Essentieel in onze aanpak is de lokale bevolking direct te betrekken bij het uitdenken van de plannen, de voorstellen, de voorbereiding, uitvoering én de voortgang van de projecten. Door deze manier van werken hebben we op diverse vlakken een verschil kunnen maken met de inheemse initiatieven en processen die we hebben ondersteund en begeleid.

Stichting Mandioca

Stichting Mandioca is op maandag 15 oktober 2007 opgericht met als doel kleinschalige ontwikkelingsprojecten en initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan het verbeteren van de levensomstandigheden en de woon- en leefgebieden van mensen in rurale gebieden. De projecten hebben voornamelijk betrekking op voedselvoorziening, gezondheid, onderwijs en cultuur- en natuurbeschoud.

Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)

Sinds 1 januari 2008 staat Stichting Mandioca geregistreerd bij de belastingdienst als een Algemeen Nut Beogende Instelling. Voor meer informatie over de ANBI status, zie www.belastingdienst.nl

Werkwijze van de Stichting

Voor het behalen van zo goed mogelijke projectresultaten op korte en lange termijn streeft de Stichting de volgende uitgangspunten na die dit moeten bevorderen:

- Lokaal initiatief; de aanzet tot een project of initiatief komt vanuit de ondersteuning behoevende partij (bijv. een of meerdere gemeenschappen of lokale organisatie).
- Actieve betrokkenheid; een zo groot mogelijke actieve betrokkenheid van de doelgroep en onderlinge samenwerking tussen bijv. bewoners en betrokken gemeenschappen en instellingen.
- Lokale partnerorganisatie; samenwerken met een lokale organisatie in het projectland die direct met de hoofddoelgroep te maken heeft en over nodige kennis en ervaring beschikt en betrokkenheid heeft met betrekking tot het hoofdthema van het project.
- Afstemmen van het projectplan; afstemmen van het project op beleids- en ontwikkelingsplannen van de overheden en internationale afspraken.
- Institutionele samenwerking; het actief betrekken en opbouwen van samenwerkingsverbanden met lokale en regionale overheidsinstanties, ngo's, bedrijven en particuliere sleutelfiguren.

Contact en informatie

Stichting Mandioca
Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI)
Breeweg 8 | 2636 EB | Schipluiden
Contactpersoon: Kees van Vliet
TEL: 0031 (0)15 3808260 of 0057 320 2818591
Email: info@stichtingmandioca.org
Website: stichtingmandioca.org
Reg. nr. Kamer van Koophandel: 27306638
Rechtspersonen en Samenwerkingsverbanden
Identificatienummer (RSIN): 818571044

BANKGEGEVENS

NL23RABO0138362963

T.n.v. Stichting Mandioca, Delft

Partnerorganisatie

Fundación grupo proa

Om de werkzaamheden in Colombia meer draagvlak en daadkracht te geven op lokaal, regionaal en nationaal niveau is een samenwerkingsverband aangegaan met de Colombiaanse stichting Fundación Grupo Proa. Dit is een stichting zonder winstoogmerk en heeft als doel het ondersteunen en bevorderen van initiatieven gericht op sociale, economische en ecologische duurzaamheid. De stichting is in april 2013 opgericht door vijf personen waar van er drie reeds meerdere jaren werkervaring hebben in het projectgebied (waaronder Kees van Vliet en Camila Pérez).

Samenvatting

Project Yahuaracaca

Dit project is gericht op het herstel en effectief gebruik van traditionele kennis van o.a. de Tikuna indianen in de Colombiaanse Amazone. Het doel is om het sociale welzijn van de Tikuna te verbeteren en tegelijkertijd een duurzaam natuurbeheer te bevorderen van de meren en overstromingsbossen.

Deze meren en bossen produceren een enorme hoeveelheid aan vis, fruit, medicijnen en andere producten. Echter, door de populatie toename is het landgebruik sterk veranderd met als o.a. als gevolg overbevising, ontbossing en ondervoeding van met name de kinderen. Om de voedselzekerheid en biodiversiteit zeker te stellen is een duurzaam beheer dus van groot belang. Kennis en bewustzijn behoren hier tot een van de oplossingen.

Omdat de traditionele kennis over de natuur vaak tot in detail relaties beschrijft tussen mens, dier en plant is het belangrijk deze kennis te erkennen en nuttig te gebruiken. Zodoende werken we sinds 2013 samen met de lokale inheemse bevolking, autoriteiten en overheidsinstellingen om deze kennis te integreren en versterken in het: a) lokale basisonderwijs; b) community-based ecotoerisme en c) het natuurbeleid en -beheer op lokaal en regionaal niveau. Daarnaast begeleiden we de inheemse ecotoerisme organisatie PAINÜ in het opdoen van praktijk ervaring, communicatieve en administratieve vaardigheden en het verkrijgen van de juiste papieren bij de overheid.

Om het project beter uit te kunnen voeren en het meer draagvlak en daadkracht te geven op lokaal, regionaal en nationaal niveau is een samenwerkingsverband aangegaan met de Colombiaanse stichting Fundación Grupo Proa. Dit is een stichting zonder winstoogmerk en heeft als doel het ondersteunen en bevorderen van initiatieven gericht op sociale, economische en ecologische duurzaamheid. De stichting is in april 2013 opgericht door vijf personen waar van er drie reeds meerdere jaren werkervaring hebben in het projectgebied (waaronder Kees van Vliet en Camila Pérez).

Resultaten Project Yahuaracaca in het formele onderwijs

Alvorens de bereikte resultaten te beschrijven van 2016 in het onderwijs, wordt eerst een korte beschrijving gegeven over de achtergrond en aanleiding tot Project Yahuaracaca en de redenen om de inheemse organisatie AZCAITA en de scholengemeenschap Francisco José de Caldas te ondersteunen.

Achtergrond

De lokale inheemse gemeenschappen, AZCAITA en de scholengemeenschap hebben de wens dat hun kinderen en de komende generaties van beide werelden leren; de inheemse wereld alsook dat van de blanke. Dat ze kennis en vaardigheden opdoen wat betreft de inheemse kosmologie alsook westerse en universele kennis en vaardigheden.

Sinds 2015 heeft de inheemse organisatie AZCAITA, die op nationaal niveau 8 inheemse gemeenschappen vertegenwoordigt in de gemeente Leticia, de leiding tot zich

genomen over de scholengemeenschap Francisco José de Caldas. Geadmistreerd en georganiseerd met al missie een eigen-onderwijs-model te ontwikkelen en toe te passen staat zowel AZCAITA als Inheemse Scholengemeenschap voor de grote uitdaging dit werkelijkheid te maken. Vooral gezien de geschiedenis van het onderwijs in het departement Amazonas dat qua kwaliteit tot de laagste behoort van heel Colombia en bovendien geheel niet was gericht of aangepast op de lokale context, kennis en cultuur van de inheemse bevolking.

Project Yahuaracaca 2013-2016

Dankzij de goede vertrouwensrelatie met de lokale inheemse organisatie AZCAITA en de scholengemeenschap Francisco José de Caldas in Leticia, heeft het ontwikkelen van een nieuw onderwijs model daadwerkelijk vorm gekregen.

Op basis van meerdere bijeenkomsten en vergaderingen met de schoolleiding, docenten, ouderen, dorpsleiders en kinderen met is er een pedagogisch leermodel ontwikkelt. Dit proces werd geleid door Abel Santos, een ervaren pedagoog en linguïst en bovendien zelf Tikuna. Het model is gebaseerd op 6 leermomenten waarbij lokale traditionele kennis kan worden geïntegreerd en worden gekoppeld aan de competenties van het Colombiaanse Ministerie van Onderwijs. Middels 5 studiedagen hebben 30 docenten dit model leren toepassen

Finalist van de Sociale Integratie Prijs

In september 2016 kregen wij te horen dat ons project uit 323 andere projecten uit 10 verschillende landen was verkozen tot finalist van de Inclusión Social Award. Een tweejaarlijkse prijs van de Colombiaanse organisatie Colsubsidio die gericht is op initiatieven en projecten waarbij sociale integratie van kwetsbare bevolkingsgroepen in Zuid- en Midden-Amerika en het Caribische gebied centraal staan. Alhoewel de premie werd toegekend aan een mooi initiatief in Bolivia, zien we het als een waardering voor onze inzet en de manier waarop wij werken. Een erkenning voor het hele projectteam en de geallieerde inheemse gemeenschappen en organisaties en andere direct betrokken partijen.

FOTO: Camila Pérez en Kees van Vliet tijdens de prijsuitreiking van de Inclusión Social Award van Colsubsidio in november 2016. Een groots opgezet event waar we ons enigszins ongemakkelijk voelden vanwege het ontbreken van onze inheemse vrienden - de protagonisten.

Onderwijs en de rol van traditionele ecologische kennis

Sinds hun aanwezigheid in hun woon- en leefgebied hebben de Tikuna een enorme hoeveelheid aan kennis op gedaan over de onderlinge relaties tussen mens, dier en planten, de draagkracht en verantwoord gebruik van ecosystemen. Het vormde de basis voor het nemen van beslissingen en strategieën in veel praktische zaken als o.a. landbouw en visserij, gezondheid en medicijnen, bereiding van voedsel, onderwijs en natuurbescherming.

Door de kolonisatie en de introductie van westerse onderwijsvormen is het traditionele inheemse onderwijs ontwricht en gemarginaliseerd en vervangen door meer abstracte kennis en een westerse wijze van leren. Hierbij wordt in het geheel niet of onvoldoende rekening gehouden met de lokale context, cultuur, taal en omgeving. Bovendien komt het departement Amazonas qua onderwijs het slechts uit de bus in vergelijking met de rest van Colombia. Behalve dat de onderwijsresultaten vaak niet toereikend zijn is er ook sprake van verlies van culturele normen en waarden en kennis.

Als reactie hierop is er steeds meer behoefte aan de integratie van traditionele kennis in het onderwijs curriculum, waarvan in het bijzonder de kennis met betrekking tot de natuur en cultuur. Belangrijke redenen om deze kennis te integreren in het onderwijs zijn:

- 1) Het geeft inheemse jongeren (die zich vaak minderwaardig voelen dan niet-inheemsen) de kans te leren over hun oorsprong, identiteit en zo hun zelfbeeld te verbeteren;
- 2) Het verhoogt de kennis en betrokkenheid van jongeren in onderwerpen als cultuur, milieu, natuur en duurzaamheid;
- 3) De jongeren worden nieuwe voortdragers van deze kennis.

binnen hun eigen vak. Verder hebben 7 docenten praktische ervaring in het ontwikkelen en uitvoeren van lesplannen aan de hand van dit model als resultaat van 2 pilotprojecten.

Het pedagogisch leermodel

Het ontwikkelde en toegepaste pedagogisch traditioneel leermodel bestaat uit 6 belangrijke leermomenten. Momenten die volgens de ouders die deel namen aan de bijeenkomsten en workshops essentieel zijn voor hun kinderen voor het overdragen van kennis, normen en waarden.

De Zes Leermomenten

- 1) **Lichamelijke en geestelijke vorming.** Omvat de initiatie fase van een nieuw leven. Het lichaam en geest worden gecureerd, genezen, voorbereidt op een leven in de samenleving om ziekten, problemen etc. te voorkomen. Dit is een taak van de ouders, grootouders etc.
- 2) **Mondelinge kennisoverdracht.** Vindt plaats binnen de familie, genezers, de gemeenschap en de school. Het opdoen van kennis duurt het hele leven. Een persoon luistert en leert op ieder moment en op welke plaats dan ook van de mensen om hem heen.
- 3) **Beleven en praktisch ervaren.** Omvat het beleven, in de praktijk brengen wat de leerling eerder mondeling heeft aangeleerd. Alleen of onder begeleiding van ouders, grootouders, docenten etc. De leerling ontvangt kennis, ontwikkelt denk- en handelwijzen en technieken.
- 4) **Zelfreflectie.** De leerling analyseert zijn belevingen en ervaringen, deelt deze met zijn ouders, grootouders, medeleerlingen en docenten. Tegelijkertijd ontvangt de persoon nieuwe kennis van zijn omgeving. Het is een moment van zelf-training en zelf-perfectie.
- 5) **Terugkoppeling.** Omvat de daad van de eerder opgedane kennis en leerervaringen voortgekomen uit de zelfreflectie opnieuw toe te passen. Met toewijding verbetert de leerling zijn vaardigheden.
- 6) **Erkenning.** Het moment waarop de leerling bekend is en ervaren is met bepaalde vaardigheden, wat bovendien erkend wordt door zijn omgeving. De leerling kan de vaardigheid toepassen en het andere leerlingen aanleren.

Workshops

Behalve de ontwikkeling en uitvoering van de pilots, zijn er twee workshops gegeven aan de docenten (33) van de scholengemeenschap. De eerste workshop in mei 2015 ging over de rol van cartografie met betrekking tot de omgeving; en hoe dit kan worden toegepast in het onderwijs in combinatie met software als Google Earth.

De tweede workshop in september 2015 betrof een simulatie van de pilotactiviteit die we eerder op één van de basisscholen (5 docenten, 110 leerlingen) hadden uitgevoerd. Op deze manier hebben alle docenten kennis kunnen maken met het op maat ontwikkelde pedagogisch leermodel, de 6 leermomenten en hoe dit in de praktijk kan worden toegepast.

2015 Eerste pilotproject - Explorando y viviendo mi territorio los Lagos Yahuaraca.

Op basis van het nieuwe pedagogisch leermodel is deze pilot samen met 5 docenten ontwikkeld en uitgevoerd tussen februari en juli 2015 met de 110 kinderen van groep 1 t/m 5 van de lokale basisschool San Fernando in de Tikuna gemeenschap San Sebastián.

De pilot was gericht op het integreren van traditionele kennis over de natuur en territorium, waaronder met name de Yahuaraca meren, in het onderwijs curriculum.

Uiteraard zorgde het bedenken, plannen en uitvoeren van een nieuw klasse plan volgens het nieuw ontwikkelde pedagogisch voor de nodige verwarring en emotie zorgde bij de docenten én de leerlingen. Desondanks hebben de met name de 5 direct betrokken docenten zelf kunnen ervaren dat het mogelijk is het onderwijs aan te passen op de lokale context en lokale kennis, technieken en vaardigheden te integreren en combineren met dat van de westerse wereld.

Resultaten 2016

Tweede pilotproject - Estrellas y geometría

Sterren en geometrie. Gezien het feit dat rekenen en wiskunde één van meest problematische vakken is binnen de scholengemeenschap is met de interesse en financiële ondersteuning van het Wereld Wiskunde Fonds uit Nederland, besloten gezamenlijk een pilotproject te ontwikkelen.

Als vervolg op het succesvolle pilotproject in 2015 op het basisonderwijs, hebben we samen met de inheemse scholengemeenschap en betrokken docenten deze pilot ontwikkeld en uitgevoerd tussen november 2015 en juli 2016. Het doel van dit project was het integreren van lokale kennis in het studieplan van de zesde klas van het voortgezet onderwijs met in totaal 71 kinderen tussen de 10 en 16 jaar.

Met als insteek inheemse en westerse kennis over het universum, hebben de kinderen geleerd over de oorsprong van het heelal, hemellichamen, sterrenbeelden en tegelijkertijd over geometrie door te leren werken en rekenen met hoeken, afstanden en geometrische figuren.

De eindrapportage van dit project is goedgekeurd eind 2016 door het Wereld Wiskunde Fonds (WWF) van de Nederlandse Vereniging voor Wiskundeleraren.

Hoofddoel Geotmetría y Estrellas

Verbeteren van het vak Etnomatemática door het aanleren en toepassen van het eigen pedagogisch onderwijsmodel en de standaard competenties van de overheid.

Hoofdactiviteiten

- Identificeren van lokale kennis dat kan worden toegepast binnen het vak etnomatemática op het middelbaar onderwijs.
- Begeleiden en trainen van docenten in het ontwikkelen van een gedetailleerd klasse plan.
- Uitvoeren van het pilotproject en evalueren van de leerprestaties voor het aanpassen en integreren van het nieuwe onderwijsmodel in het Programa Educativo Comunitario PEC.

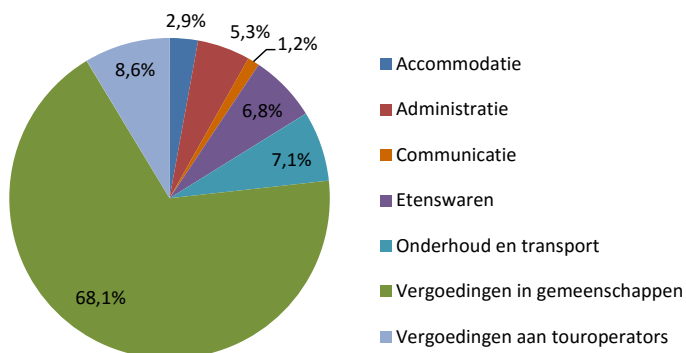
Resultaten Project Yahuaracaca

Inheemse toerisme organisatie PAINÜ

Door de vele praktische ervaringen, kano- en wandeltochten en educatieve excursies met kinderen, binnen- en buitenlandse toeristen heeft PAINÜ steeds meer ervaring gekregen in het organiseren en uitvoeren van dag- en meerdaagse tours en educatieve excursies. Stapsgewijs heeft de organisatie meer positieve bekendheid gekregen van lokaal tot internationaal niveau. Omdat PAINÜ het enige inheemse toerisme initiatief is in het hele Colombiaanse Amazonegebied dat werkelijk georganiseerd is, neemt de organisatie een belangrijke plaats in op de toeristenmarkt in Leticia.

De belangrijkste factor voor dit succes is te danken aan de voorzitter José Yahuarcani, een jonge man van Cocama afkomst. José is erg creatief en toegewijd, staat open om te leren en te verbeteren en beschikt over buitengewoon veel kennis over de natuur, medicinale planten en het gedrag van de fauna.

Overzicht uitgaven 2015 - Painü

Figuur 1. Overzicht uitgaven in 2015 van de inheemse ecotoerisme organisatie PAINÜ. Het overzicht is gebaseerd op een totale uitgave van 11.910.000 Colombiaanse pesos voor het realiseren van dagtours, meerdaagse tours en educatieve excursies. Bijna 70% van de uitgaven is ten goede gekomen aan 41 bewoners uit 6 gemeenschappen.

Hieronder een kort overzicht van de bereikte resultaten van PAINÜ die voort zijn gekomen uit het project:

- PAINÜ is de eerste inheemse ecotoerisme organisatie in het Colombiaanse Amazonegebied dat **officieel geregistreerd** staat bij de Colombiaanse overheidsorganisaties én ook nog eens zelfstandig functioneert.
- Het bestuur heeft ervaring in het organiseren van dagtours en educatieve excursies in lijn met de beginselen van het ecotoerisme. Bovendien biedt PAINÜ sinds begin 2015 ook meerdaagse tours, aangepast op de wensen van de bezoeker(s).
- Een **hoge deelname vanuit de gemeenschappen**. In 2015 hebben 41 personen uit 6 gemeenschappen direct gewerkt met PAINÜ, als gids, assistent gids of kok. Bovendien hebben andere bewoners souvenirs kunnen verkopen aan bezoekers, producten zoals vis, groente en fruit kunnen verkopen voor de bereiding van maaltijden en tussendoortjes voor bezoekers.
- Een regelmatige toestroom van bezoekers en allianties met andere gemeenschappelijke toerisme initiatieven en touroperators. **In 2015 hebben ze meer dan 400 bezoekers ontvangen** (van lokale tot internationale bezoekers en diverse groepen jongeren van scholen en universiteiten).
- Een **goed georganiseerde basisadministratie en boekhouding**. Sinds 2014 systematiseert en registreert PAINÜ alle uitgaven en inkomsten in het kasboek. Per jaargang worden de financiële gegevens overgedragen aan de Colombiaanse belastingdienst.
- Door de deugdelijke boekhouding is **PAINÜ financieel onafhankelijk**. Met het spaargeld kunnen de administratie- en onderhoudskosten worden betaald en kan er worden geïnvesteerd in nieuwe materialen.
- Lokale, nationale en internationale **positieve bekendheid door tevreden bezoekers**, deelname aan vakantiebeurzen in diverse steden in Colombia en publicaties in kranten en tijdschriften.

Resultaten Project Yahuaracaca in het toegankelijk maken van traditionele kennis in o.a. onderwijs

Tijdens de eerste en tweede fase van Project Yahuaracaca is er veel tijd gestoken in het vastleggen van traditionele kennis over de natuur van de overstromingsbossen en meren. Als resultaat van al het veldwerk en gesprekken met de kennishouders, hebben onze inheemse compaños deze kennis weten vast te leggen in diversen producten zonder winst oogmerk:

- 1) Veldgids – Conociendo Mi Territorio. Een veldgids met 132 beschrijvingen van de flora en fauna in de meren en overstromingsbossen. En 5 hoofdstukken over de traditionele kennis m.b.t. tot de natuur, cultuur, de vorming van het landschap, beheer en gebruik van het landschap, ecologische kalender en tot slot voeding en gezondheid.
- 2) Kaartmateriaal. Als resultaat van de vele groeps gesprekken, bijeenkomsten, interviews en sociale cartografie zijn er 10 kaarten gemaakt die het landgebruik, vegetatie, vorming van het landschap en de vestiging van de mensen beschrijven over de afgelopen 100 jaar.
- 3) Video – Explorando y vivenciando mi territorio los Lagos Yahuaracaca. In deze video vertelt Ángel, over het belang van de overstromingsbossen en meren. Deze video is inmiddels verspreid onder de scholengemeenschappen.

Resultaten 2016

Van de veldgids, het boek Conociendo Mi Territorio en de kaarten zijn er in 2015 en in april en mei 2016 proefexemplaren overhandigd aan alle direct betrokken inheemse instanties en gemeenschappen. Verder is er veel tijd geïnvesteerd in het reviseren en corrigeren van de teksten en vormgeving van de veldgids. Het plan is om de veldgids en het kaartmateriaal professioneel te laten drukken en te verspreiden in 2017. Zie plannen 2017.

Resultaten Lengua Viva Bora Levende taal Bora - vanuit een vrouwelijk perspectief

Op uitnodiging van deze toegewijde familie zijn we, in eerste instantie op persoonlijk vlak, in juni 2015 begonnen met het begeleiden van dit initiatief dat vooral heel praktisch is met directe resultaten. Het betreft een initiatief van diverse inheemse Bora en Muinane families waarbij het vastleggen én overbrengen van normen en waarden aan kinderen en het leren van de eigen taal centraal staat. De basis van dit initiatief is Aurelia Jifichiu, een inheemse Bora groot- en overgrootmoeder van rond de 70 jaar.

Achtergrond en doel

De Bora en Muinane zijn twee etnische groepen uit de Colombiaanse Amazone. Zij komen oorspronkelijk uit een gebied dat ongeveer 400 á 500 km ten noordwesten van het grensstadje Leticia. Door het gewapend conflict hebben enorm veel mensen, van diversen inheemse groepen, hun oorspronkelijke woongebieden moeten achter laten om zo het geweld en andere problematiek te ontvluchten. Eén van de plaatsen waar deze mensen, families, naar toe zijn getrokken is Leticia en omgeving.

Door het vertrek uit het eigen leefgebied, de directe nabijheid en invloed van de westerse cultuur en de leerplicht voor kinderen zijn de oorspronkelijke manieren voor het aanleren van de taal, normen en waarden en kennis de cultuur en natuur in verval geraakt. Op geheel eigen initiatief zijn deze families, zonder financiële steun van buitenaf, begonnen met het herstellen, vastleggen én toepassen van de eigen taal, traditionele verhalen, fabels en mythen en vervolgens dansen en gezangen en praktische vaardigheden.

In eerste instantie betrof het een proces dat gericht was op kinderen maar in feite werd uitgevoerd door uitsluitend de volwassenen van de familie. Echter, tijdens de momenten van reflectie en evaluatie werd de groep zich bewust van het belang de kinderen direct te betrekken bij het ontwikkelingsproces van het kinderboek en educatieve activiteiten te bedenken en uitvoeren met de kinderen van deze families.

Vandaag de dag is het doel van deze families het gebruik van de eigen inheemse talen en gebruiken te stimuleren. Onder volwassenen en kinderen. En parallel hieraan door te gaan met het vastleggen van verhalen, dansen e.d. en te publiceren als kinderboeken die vervolgens worden verspreid onder Bora families en andere inheemse groepen en scholengemeenschappen.

Resultaten 2016

- Met dank aan de financiële ondersteuning van het Colombiaanse Ministerie van Cultuur in 2015 hebben we in maart 2016 het eerste rijk-geïllustreerde kinderboek laten drukken met drie verhalen geschreven in de inheemse taal Bora en in het Spaans.
- Daarnaast hebben we digitale geluidsopnamen gemaakt van de drie verhalen en een multimedia versie gepubliceerd op internet: zie lenguavivabora.tk.
- Een video over het proces: zie [Palabras de salvaguarda de una mujer Bora](https://www.youtube.com/watch?v=...) op Youtube.com
- 5 educatieve ontmoetingen in de gemeenschap van deze Bora Muinane families.

Niettemin, het grootste resultaat is de ervaring die de direct betrokken familieleden hebben opgedaan om bovenstaande resultaten te bereiken.

Resultaten Project Mandioca

Vanaf juni tot en met december 2016 heeft Stichting Mandioca samengewerkt met Frans Leeuwenberg voor het plannen en tegelijkertijd uitvoeren van twee projecten: de nazorg van Project Mandioca en het uitvoeren van een project voor de Xavante vrouwen in Brazilië.

Echter, vanwege persoonlijke omstandigheden en het gebrek aan fondsen voor het project met de Xavante vrouwen, heeft Frans Leeuwenberg voorlopig het project uitgesteld.

Daarbij zag Stichting Mandioca zich vanwege de drukte omtrent de projecten in de Colombiaanse Amazone ook genoodzaakt de nazorg van Project Mandioca uit te stellen.

Financieel jaaroverzicht

Stichting Mandioca 2016

Balans 2016

De balans van 2016 staat op **5.529,44** euro (zie Tabel Balans 2016 op de volgende bladzijde). Een deel van dit bedrag is gereserveerd voor de beheer- en administratiekosten voor 2017. De rest zal in 2017 besteed worden aan de 3e tevens laatste fase van Project Yahuarcaca en het begeleiden het cultureel en educatief inheems initiatief Lengua Viva Bora.

Baten en Lasten 2016

BATEN. Zoals blijkt uit de staat van baten en lasten (zie Tabel Baten en Lasten 2016 op de volgende bladzijde) is er in het jaar 2016 een bedrag van 5.272,63 euro binnen gekomen op de rekening van Stichting Mandioca. In het kader van het meerjarige samenwerkingsverband van Stichting Mandioca met Kringloopwinkel de Wisselbeker uit Nootdorp heeft de Stichting net als vorig jaar 5.000 euro ontvangen. Enkele andere donaties zijn afkomstig van particulieren.

LASTEN. De lasten van de Stichting in 2016 waren 8.477,83 euro. Het overgrote deel (7.059,87 euro) is besteed aan het structureel begeleiden van het Onderwijs Instituut Francisco José de Caldas in het voorbereiden en uitvoeren van de tweede pilot Etnomatemática: Geometría y estrellas. Dit proces vond plaats tussen januari en juli 2016. Hierop volgend begon de voorbereiding van de derde pilot Maloka de Saberes die van start zal gaan in het voorjaar van 2017.

Enkele kosten zijn besteed aan het begeleiden van het inheems familiair initiatief Lengua Viva Bora voor het schrijven van een vervolg projectvoorstel samen met diversen familieleden. Daarnaast hebben we gezamenlijk een video gemaakt ter promotie van het initiatief.

Balans 2016

STICHTING MANDIOCA - BALANS	2012	2013	2014	2015	2016
ACTIVA	12/31/2012	12/31/2013	12/31/2014	12/31/2015	12/31/2016
Liquide middelen					
- Rabo Bedrijfstelerekening	2.361,67	11.681,57	1.096,12	7.165,79	5.188,42
- Rabo Vereningspakket	91,14	763,50	348,07	1.581,67	341,02
TOTAAL ACTIVA	2.452,81	12.445,07	1.444,19	8.747,46	5.529,44
PASSIVA					
Reserves					
Reserve Project Yahuaraca (Fase III 2017)	981,39	10.291,31	113,31	4.200,00	4.079,44
Reserve Project Mandioca	1.224,74	1.357,74	1.000,00	4.000,00	-
Reserve Project Lengua Viva Bora	-	-	-	-	1.000,00
Reserve Beheer en admin. kosten	200,00	600,00	300,00	547,46	450,00
Kortlopende schulden	46,68	196,02	30,88	-	-
TOTAAL PASSIVA	2.452,81	12.445,07	1.444,19	8.747,46	5.529,44

Staat van baten en lasten 2016

STICHTING MANDIOCA - STAAT VAN BATEN EN LASTEN					
A. BATEN	2012	2013	2014	2015	2016
Collecten	135,60	1.857,51	304,45	170,83	
Giften, schenkingen, donaties particulieren	350,00	5.070,00	1.084,85	525,00	250,00
Donaties goede doelen instellingen	-	3.250,00	6.610,00	12.200,00	5.000,00
Fondsen	-	13.740,00	1.920,00	-	-
Rentebaten en baten uit beleggingen	78,95	36,45	64,55	69,67	22,63
Overige baten	-	-	2.752,61	36,21	-
A. TOTAAL	564,55	23.953,96	12.736,46	13.001,71	5.272,63
LASTEN	2012	2013	2014	2015	2016
B. BESTEED AAN DE DOELSTELLINGEN					
Structurele en noodhulp	842,87	13.850,52	20.165,23	5.000,00	7.059,87
Aankoop en beheer	-	-	276,94	399,26	1.056,80
Voorlichting, educatie, bewustwording	-	-	2.752,61	-	-
B. Totaal besteed aan de doelstellingen	842,87	13.850,52	23.194,78	5.399,26	8.116,67
C. WERVINGSKOSTEN BATEN					
Werving baten	-	105,04	137,00	-	24,42
C. Totaal wervingskosten baten	-	105,04	137,00	-	24,42
D. KOSTEN BEHEER EN ADMINISTRATIE	179,10	202,16	232,44	299,18	336,74
E. Som der lasten (B + C + D)	1.021,97	14.157,72	23.564,22	5.698,44	8.477,83
RESULTAAT Baten - Lasten (A - E)	-457,42	9.796,24	-10.827,76	7.303,27	-3.205,20

Plannen 2017 van Stichting Mandioca en Fundación Grupo Proa

In 2017 heeft Stichting Mandioca in samenwerking met de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa 3 projecten in de planning staan; 1) Project Yahuaraca Fase III (tevens laatste fase); 2) Project Integreren van Bird Monitoring in community-based ecotoerisme; en 3) Lengua Viva Bora - Levende taal Bora. Hieronder wordt per project een beschrijving gegeven.

1. Project Yahuaraca - Fase III

Wat ontbreekt er nog voor het goed afronden van Project Yahuaraca? Hieronder een korte verantwoording, beschrijving van de doelen, en hoe deze doelen bereikt worden tijdens de uitvoering van de 3e fase.

1.1. Toegankelijk maken van traditionele kennis

Het doel tijdens de derde en laatste fase van het project is het gebruik en toepassing van de beschreven en onbeschreven traditionele kennis te versterken binnen de scholengemeenschap en de ecotoerisme initiatieven in de gemeenschappen. De eerder beschreven producten, waaronder de veldgids, worden gedrukt en verspreid in de gemeenten Leticia en Puerto Nariño, onder:

- 3 scholengemeenschappen met 18 dependances (basis- en middelbaar onderwijs)
- 7 community-based toerisme organisaties
- 31 inheemse gemeenschappen
- 3 inheemse organisaties AZCAITA, ACITAM en ATICOYA.

Behalve het verspreiden en uitdelen van de producten, worden met name de docenten en gidsen ook getraind en begeleid in het gebruik en toepassing van o.a. de veldgids.

Ook andere lokale en regionale instellingen en organisaties zullen de producten ontvangen, waaronder:

- Openbare bibliotheek Banco de República in Leticia
- Bibliotheek van de UNAL
- Fundación Natütama in Puerto Nariño
- Corpoamazonia

1.2. Ecotoerisme organisatie PAINÜ

Ondanks de hoge deelname vanuit de gemeenschappen, de regelmatige toestroom van bezoekers, de praktische ervaring in het organiseren van dagtours en educatieve excursies, erkent het bestuur van PAINÜ nog enkele struikelblokken. Ten eerste kan PAINÜ nog moeilijk vertrouwen op haar leden qua toewijding en het naar behoren uitvoeren van dagtoers met toeristen. Het ontbreekt niet zo zeer aan kennis over de natuur maar meer hoe gepast om te gaan met de bezoekers en hoe de kennis juist over te brengen. Een ander struikelblok voor PAINÜ zijn de communicatieve vaardigheden qua computer en internet gebruik; het bestuur is nog te afhankelijk als het om het gebruik van email en sociale netwerken zoals facebook met o.a. tour operators en potentiële bezoekers.

Het doel van de 3e fase van Project Yahuaraca is PAINÜ te versterken door de communicatieve computer vaardigheden te verbeteren en de gidsen beter voor te bereiden. Dit wordt bereikt door de bestuursleden en andere geïnteresseerde leden te trainen en wekelijks te begeleiden in het gebruik van email, facebook en internet in het algemeen, en digitale boekhouding.

1.3. Pilotproject in het onderwijs

Maloka de Saberes

Na de twee succesvolle onderwijspilots (in 2015 en 2016) heeft het schoolbestuur op eigen initiatief studiedagen georganiseerd om de docenten vertrouwd te maken met het model en hun te stimuleren stap voor stap hun lesplannen erop aan te passen.

Om dit proces te ondersteunen heeft de 3e fase van Project Yahuaraca als doel: het verbeteren van de vaardigheden en kennis van 15 docenten van het voortgezet onderwijs in het ontwikkelen, voorbereiden en evalueren van lesplannen gebaseerd op het nieuwe pedagogisch leermodel. Dit wordt bereikt door het organiseren van 5 workshops voor de docenten en het onderwijsproject “Maloka de saberes interculturales ambientales”. Daarnaast zullen de andere docenten worden begeleid bij het ontwikkelen en aanpassen van hun lesplannen.

“Maloka de saberes interculturales ambientales”

Geïnspireerd door pilotprojecten kwam de docente Sandra Marín met het voorstel dit model toe te passen binnen haar onderwijsvak Biologie met alle groepen van het voortgezet onderwijs. Dit onderwijsproject en lesprogramma is reeds zorgvuldig doordacht en wordt op het ogenblik voorbereid met de betreffende docente en schoolleiding. De pilot zal worden uitgevoerd tussen april en juli 2017.

De onderwerpen van het lesprogramma worden hieronder per groep weergegeven:

- Groep 6. De aarde en haar dynamiek
- Groep 7. Oorsprong van vogels e.a. levende wezens
- Groep 8. Inrichting van ons leefgebied
- Groep 9. Veranderingen in natuurlijke populaties
- Groep 10 en 11. Overdenkend en bezinnend veranderen we de aarde.

Begroting en dekkingsplan

De begroting voor Project Yahuaraca Fase III is beraamd op 29.550 euro. Als onderdeel van Project Yahuaraca Fase III, wordt het pilotproject *Maloka de Saberes* specifiek ondersteund door Vastenactie met 3.747 euro middels een directe overeenkomst met Fundación Grupo Proa in Colombia. Ter aanvulling van dit bedrag heeft Grupo Proa tevens een voorstel ingediend voor het pilotproject bij het Colombiaanse Ministerie van Cultuur. Dit voorstel is onlangs goed gekeurd voor 7.225 euro (21.000.000 Colombiaanse pesos).

Voor Project Yahuaraca Fase III heeft de Nationale Universiteit van Colombia vanuit het Sociale Innovatie Fonds (Fondo de Innovación Social) het projectvoorstel goedgekeurd voor ongeveer 9.423 euro. Het overige bedrag wordt gedekt door Stichting Mandioca met 11.105 euro. Zie overzicht hieronder (gemid. wisselkoers tussen 19 september 2016 en 25 maart 2017 1 euro = 3.184,44 pesos).

Naam organisatie	Pesos	Euro
CO Ministerio de Cultura	23.000.000	7.225
CO UNAL Innovación social	30.000.000	9.423
NL Vastenactie	11.930.000	3.747
NL Stichting Mandioca	35.358.000	11.105
TOTAAL	100.288.000	31.500

2. Project Integreren van Bird Monitoring in community-based ecotoerisme

Ondersteund door het INNO-Fonds van het Wereld Natuur Fonds met 7.420 euro. Overeenkomst ondertekend op 15 februari 2017 door Stichting Mandioca.

Dit project is gericht op het trainen en begeleiden van in totaal 12 gidsen van 3 inheemse community-based toerisme organisaties in het adequaat uitvoeren van de 5 minute bird count methode (5MBC)* en toepassen van bird monitoring als onderdeel van een toeristen en of onderwijs excursie. De training is gericht op 4 gidsen van PAINÜ, 4 gidsen van de Tikuna gemeenschap San Pedro de los Lagos en 4 van de Muinane-Bora gemeenschap Flor de Cumare.

Achtergrond en aanleiding

Met dank aan de praktische begeleiding vanuit Project Yahuaraca heeft PAINÜ sinds 2013 veel ervaring met het organiseren en uitvoeren van tours en educatieve excursies in en rond de Yahuaraca overstroomingsbossen en meren in de Colombiaanse Amazone. In 2015 hadden zij bijna 400 bezoekers en hebben 41 mensen uit 5 verschillende gemeenschappen direct met Painü gewerkt. Daarnaast heeft Painü op eigen initiatief een herbebossingsproject geleid en diversen schoonmaakacties van de wateren georganiseerd. Dit succes toont de organisatie capaciteiten, behoeften en inzet van de inheemse bevolking voor het beschermen van hun woon- en leefomgeving en de integriteit van de ecosystemen te behouden.

Door in het gebied te zijn opgegroeid en er dagelijks tijd door te brengen als o.a. visser, hebben de gidsen een enorme hoeveelheid aan kennis en inzicht over de flora en fauna en de ecologische interacties. Het delen en overbrengen van deze kennis vormt de basis tijdens de activiteiten met de bezoekers waaronder de kano- en wandeltochten, leren over medicinale planten, sportvissen en bird watching. Omdat vogels traditioneel en cultureel gezien een belangrijke rol

spelen én een belangrijke indicator zijn voor de kwaliteit van ecosystemen en habitats, wil o.a. Painü behalve bird watching overgaan tot een meer actieve vorm van ecotoerisme waarbij de gidsen en de bezoekers direct bijdragen aan het generen van belangrijke informatie omtrent vogels als input voor onderwijs en besluitvorming.

Het doel van dit project is dan ook de gidsen technisch en theoretisch te onderleggen in de reeltief eenvoudige bird monitoring methode 5MBC en veel real-life ervaring op te laten doen in het uitvoeren ervan. Door de bijna continue aanwezigheid van de projectcoördinator in 2017 in het projectgebied zullen Painü en de cursisten gegarandeerd verder worden begeleid na afronding van de training.

Planning

De training bestaat 13 weken, 1 trainingsdag met huiswerk per week voor 9 weken gevolgd door 4 weken begeleiding van de ecotoerisme initiatieven en gidsen. De training zal van start gaan op het moment dat de overstroomingsbossen droogvallen en goed begaanbaar zijn, ongeveer in augustus 2017.

Begroting en dekkingsplan

De begroting voor deze training is beraamd op 9.910 euro. Het projectvoorstel aan het INNO-Fonds, een fonds voor innovatieve projecten op het gebied van natuurbescherming van het Wereld Natuur Fonds, is goedgekeurd voor een bedrag 7.420. Het overige bedrag van 2.490 euro wordt gedekt door Stichting Mandioca. Zie overzicht hieronder:

Naam organisatie	Subtotaal in pesos	Subtotaal in euro
WNF INNO-Fonds	23.625.000	7.420
Stichting Mandioca	7.928.000	2.490
TOTAAL	31.553.000	9.910

(gemid. wisselkoers tussen 19 september 2016 en 25 maart 2017 1 euro = 3.184,44 pesos).

Innovatief karakter van het project

Bird monitoring door inheemse toerisme initiatieven met bezoekers is vernieuwend en speelt in op lokale, nationale en internationale behoeften:

- birdmonitoring is als kans benoemt door de mensen zelf;
- waardeert de kennis en capaciteiten van de inheemse bevolking;
- genereert nuttige kennis als input voor lokaal en regionaal onderwijs, onderzoeksinstituten en voor besluitvorming op lokaal tot internationaal niveau;
- versterkt de positie van de inheemse toerisme initiatieven op de toeristen en bird watchers markt;
- heeft een educatieve functie en verhoogt het bewustzijn van de deelnemende bezoekers omtrent de (bedreigde) flora en fauna en ecologische interacties;
- speelt in op het toenemende gebruik en toepassen van bird monitoring apps; en tot slot
- deze vorm van bird monitoring is financieel zelfvoorzienend (de toerist betaalt) en is niet continue afhankelijk van bijvoorbeeld conservation programs.

3. Lengua viva Bora - Levende taal Bora vanuit een vrouwelijk perspectief

Als vervolg op het proces dat door de Bora Muinane familie was ingezet begin 2015, werken we in 2017 aan een nieuwe uitdaging. Behalve het creëren van een nieuw kinderboek ligt de nadruk nu veel meer op het betrekken van de kinderen, met name door het bedenken, uitdenken en uitvoeren van informele, experimentele educatieve activiteiten met de kinderen van deze families om ze hun eigen taal aan te leren en over hun oorsprong en cultuur te leren. In 2016 is hier al enige aandacht aan besteed en tot zichtbare en hoorbare resultaten geleid; kinderen die met enthousiastme enkele traditionele dansen en gezangen kunnen voortbrengen en begrijpen waar het over gaat.

Al met al is het een leerproces voor zowel de overgrootmoeder Aurelia Jificiu als de overgrootvader Aniceto Negedeka, hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen.

Verwachte resultaten 2017

- 3 verhalen en 5 slaapliedjes voor kinderen. Deze worden in de inheemse taal Bora geschreven en in het Spaans. Het proces om dit te bereiken bestaat uit de volgende stappen: voorbereiden en selecteren, digitale geluidsopname, opschrijven in Bora, aanpassen van de geluidsopname versie in een leesversie, vertalen in het Spaans, illustreren van de teksten, reviseren en corrigeren van de teksten en illustraties, digitale geluidsopname van de leesversies, diagrammeren van het boek, integreren van de geluidsopnamen en in een multimedia versie van het boek en tenslotte publiceren van een digitale versie van het boek via dvd en internet.
- Educatieve momenten binnen de direct betrokken families. Deze momenten zijn gericht op het onderwijzen van de kinderen en kleinkinderen in de Bora taal en culturele activiteiten zoals traditionele dansen en gezangen, weven etc. Deze momenten worden ieder weekeinde uitgevoerd, parallel aan de bovengenoemde stappen en worden geleid door twee familieleden.
- Uitwisseling van ervaringen. Tijdens de uitvoering van het project worden 3 uitwisselingen georganiseerd om het initiatief en het proces te delen en presenteren binnen de gemeente Leticia met andere vergelijkbare initiatieven en scholengemeenschappen.
- Video over het proces. Tijdens de gehele uitvoering van het project worden video-opnamen gemaakt van de alle activiteiten. Tenslotte worden deze gebruikt als input voor een korte video ter promotie van het initiatief.

Projectteam

Naam	Rol
Aurelia Jifichiu	Teamhoofd
Aurelio Jifichiu	Intermediar, transcriptor, vertaler
Miguel Arcangel	Coördinator, transcriptor, vertaler
Elio Miraña	Transcriptor, vertaler, linguïst
Natalia Arcangel	Tekenaar
Jesús Negedeka	Tekenaar
Gory Negedeka	Traditioneel pedagoog
Henry Negedeka	Pedagoog
Sofia Cordera	Externe begeleider, educatie
Camila Pérez	Externe begeleider, administratie
Kees van Vliet	Externe begeleider, coördinator

Planning

De voorbereiding en uitvoering loopt van begin februari 2017 en loopt tot eind november 2017.

Begroting en dekkingsplan

In september 2016 heeft de Colombiaanse partnerorganisatie Fundación Grupo Proa een voorstel ingediend bij het Colombiaanse Ministerie van Cultuur, dit voorstel is eind januari goedgekeurd voor een bedrag van ongeveer 6.000 euro (21.000.000 Colombiaanse pesos). Dit bedrag wordt verwacht eind april 2017 met een contractduur tot en met eind november 2017.

De periode van begin februari tot eind april zal worden gedekt door Stichting Mandioca met een bedrag van 500 euro.

Naam organisatie	Subtotaal in pesos	Subtotaal in euro
Ministerio de Cultura	21.000.000	7.220
Stichting Mandioca	2.388.000	750
TOTAAL	23.388.000	7.970

(gemid. wisselkoers tussen 19 september 2016 en 25 maart 2017 1 euro = 3.184,44 pesos).

